

Jämställdhets- och likabehandlingsplan

Introduktion

I enlighet med jämställdhets- och diskrimineringslagstiftningen är myndigheter skyldiga att främja jämställdhet och likabehandling i sin verksamhet.¹ Den här planen redogör för hur Ålands ombudsmannamyndighet genom att vidta åtgärder avser förbättra jämställdhet, likabehandling och likvärdigt bemötande i sin verksamhet.

Uppdrag och verksamhet

Ombudsmannamyndigheten verkar för att främja jämställdhet och likabehandling samt barns, klienters och patienters ställningar och rättigheter. Myndigheten bedriver även tillsyn över offentlig upphandling och arbetar för att främja och trygga konsumenters intressen. Verksamheten regleras i landskapslag (2014:33) om Ålands ombudsmannamyndighet.

Arbetet för att främja och trygga rättigheter i ovannämnda områden görs framför allt genom personlig rådgivning riktad till enskilda individer, myndigheter och organisationer. Vad gäller konsumentfrågor omfattas även företag av rådgivningen. Myndigheten ska även bedriva förebyggande informationsarbete, ingå dialog med olika aktörer och intressenter samt ta fram olika underlag och oberoende rapporter med analyser och rekommendationer vad gäller de rättigheter som berörs av myndighetens uppdragsområde. Ålands ombudsmannamyndighet är tillsynsmyndighet i landskapet för jämställdhets- och diskrimineringsfrågor inom landskapets behörighet.

Syftet med tillsynsuppdraget över offentlig upphandling är att övervaka att reglerna för offentlig upphandling följs i enlighet med landskapslagen (2017:80) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling. Arbetet sker genom att ta emot och behandla begäran om åtgärder för att utreda upphandlingsförfarandes lagenlighet, samt även genom att på myndighetens initiativ inleda utredning av upphandlingsärenden. Myndigheten ska även tillhandahålla allmän information om upphandlingslagstiftningen, men till skillnad från myndighetens övriga uppdrag ges inte rådgivning i enskilda ärenden.

Personal

Vid ombudsmannamyndigheten tjänstgör fyra tjänstemän på heltid fördelat på följande uppdrag: diskriminerings- och barnombudsman, patient- och klientombudsman, konsumenträttsrådgivare och upphandlingsinspektör samt myndighetsjurist. Diskriminerings- och barnombudsmannen är även förordnad myndighetschef.

¹ 4 § lag om jämställdhet mellan män och kvinnor (FFS 609/1986) som tillämpas på Åland genom LL (1989:27), samt 5 § diskrimineringslagen (FFS 1325/2014) som tillämpas på Åland genom LL (2022:43)

Målsättning

Ombudsmannamyndigheten är en kunnig, förtroendeingivande, tillgänglig och känd myndighet för alla på Åland. Det är låg tröskel för att ta kontakt med oss. Vi är en myndighet som bemöter varandra och våra kontakttagare sakligt, opartiskt, empatiskt och med respekt.

Nuläge

Genom sin målgruppsanalys (se bilaga) har myndigheten konstaterat att det kan finnas en viss underrepresentation bland kontakttagarna framför allt i följande befolkningsgrupper: personer med annat språk än svenska, manliga kontakttagare (gäller framför allt patient och klientfrågor), samt yngre personer och barn. Utöver detta vill myndigheten förbättra tillgängligheten till sin information som finns framför allt på hemsidan.

I dagsläget går det att kontakta ombudsmannamyndigheten på flera alternativa sätt: e-post, digitala formulär, telefon samt genom bokade personliga besök. Telefontid är för närvarande på förutsägbara tider (förmiddagar kl. 9-11). För att underlätta tillträde till myndighetens kontor är det lokaliserat på markplan i fastigheten iTiden. Dörren vid entrén till fastigheten samt till myndighetens modul kan öppnas automatiskt. Toaletterna på kontoret är könsneutrala. Webbplatsen ombudsman.ax är tillgänglighetsgranskad. Det finns [riktlinjer för publicering på webben](#) att tillgå internt. Vi använder ett tillgängligt språk i vår utåtriktade kommunikation och tänker aktivt på mångfald när vi väljer foton och illustrationer till webbplats och trycksaker. För närvarande har myndigheten inte några sociala medier, vilket kan innebära att det är många personer som vi inte når. En målsättning är att öka kännedom om myndighetens verksamhet även bland inflyttade med annat språk än svenska. I nuläget finns automatisk översättningsfunktion på ombudsman.ax och myndigheten har beredskap att anlita telefontolk vid behov. Myndigheten har tagit fram ett tryckt informationsblad på svenska och engelska. För att nå personer som inte har möjlighet att inhämta information digitalt, finns även en ny uppdaterad upplaga av de tryckta broschyrerna om klienters respektive patienters rättigheter (på svenska). Materialet har distribuerats till myndigheter och mötesplatser under våren 2024. Materialet finns även digitalt på webbplatsen.² När myndigheten ordnar seminarier sker det i lokaler som är tillgängliga för rullstolsburna och som har ljudförstärkning eller hörselslinga.

² www.ombudsman.ax/sites/default/files/attachments/subject/informationsblad%20ombudsmannamyndigheten%202023_sv_en.pdf
https://www.ombudsman.ax/sites/default/files/attachments/page/Patientombudsman_folder_2023.pdf
https://www.ombudsman.ax/sites/default/files/attachments/page/Klientombudsman_folder_2023.pdf

Åtgärder som genomförs under år 2025–2026

- Införa telefontid till PO/KO på eftermiddagen någon/några dagar i veckan för att möjliggöra för fler att ta kontakt.
- Köp marknadsföring om myndighetens tjänster via reklamradio som led att nå ut till bredare allmänhet och öka kännedomen om myndigheten.
- Fortsätta utveckla tillgängligheten på ombudsman.ax med hjälp av erfarenhetsexperter – tex via Funktionsrätt Åland.
- Utveckla kommunikation och verksamhet riktad till barn och unga, genom att
 - o Utveckla sidor för barn och ungdomar på ombudsman.ax
 - o Utforska möjlighet att göra detta med hjälp av en expertgrupp som består av barn och ungdomar
 - o Utforska möjligheter att göra gemensamma skolbesök DO/BO och PO/KO?
Separat projektplan görs upp för detta. Huvudansvar JFD.
- Utveckla digitala formulär för hemsidan för kontaktagande. Kan vara ett sätt att sänka tröskel för kontaktagande för en del personer i våra målgrupper. Fördel om det är ett formulär som ”pratar” med ärendehanteringssystemet, vilket kan minska tid som läggs på byråkratisk handläggning hos myndigheten till fördel för kontaktagarna.
Följs upp med ÅDA under 2025.
- Utforska möjligheter att ha former av webbpaneler, medborgarplattform etc. för att kunna ha dialog kring olika frågeställningar direkt med målgrupper. Viktigt för myndigheten att få in information och kunskap.

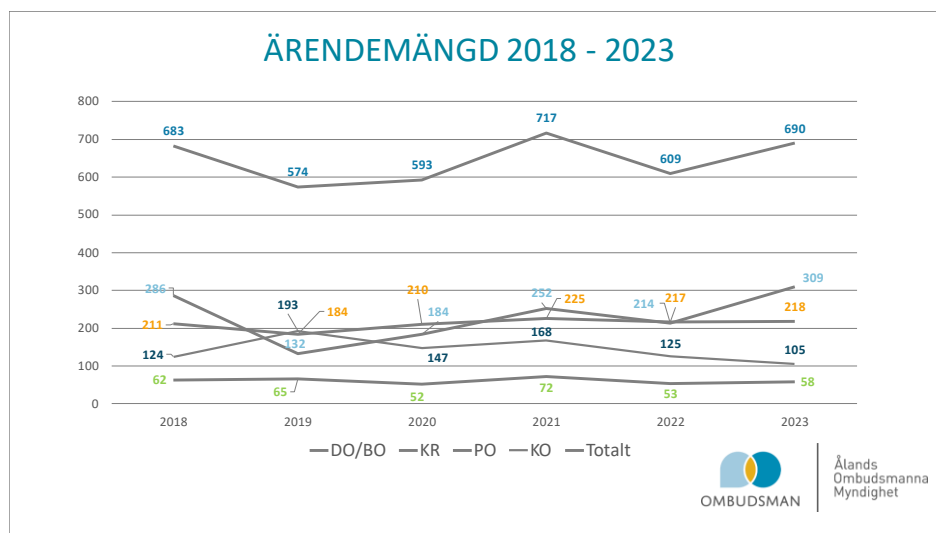
Arbetet med att främja jämställdhet och likabehandling pågår fortlöpande. Den här planen är att se som ett levande dokument och planen och åtgärderna utvärderas och följs upp och förnyas vid behov och minst en gång per år vid en av myndighetens personaldagar eller personalmöte.

Planen antagen 19 december 2024

Bilaga målgruppsanalys

Målgruppsanalys

Målgruppen för myndighetens verksamhet är bred. I princip kan varje invånare på Åland hamna eller vara i en situation där myndighetens verksamhet och tjänster kan vara till gagn. Myndigheten riktar sig även till bland annat beslutsfattare och organisationer

Utveckling ärendemängd/kontakter över tid

Här följer en målgruppsanalys för de olika uppdragen utifrån frågeställningarna

- 1) Vem riktar vi oss till?
- 2) Vem använder våra tjänster idag? samt
- 3) Vem använder *inte* våra tjänster idag?³

Diskriminerings- och barnombudsman

- 1) Enskilda personer kontaktar per telefon och e-post. Diskrimineringsgrunderna⁴ kan känneteckna. (BO hanterar inte enskilda ärenden). Vidare målgrupper är myndigheter, utbildningsaktörer, personer/vuxna i ledarroll med ansvar att implementera/besluta, barn, ungdomar, allmänhet (kunskap & opinion), politiker och beslutsfattare, föräldrar, föreningar och intresseorganisationer.
- 2) Väldigt få individer som hör av sig/kontaktar oss idag (se diagrammet ovan). Myndigheter (remisser, hörande, rapporter), allmänhet genom utåtriktat arbete och medverkan i media (dock har myndigheten ganska begränsat utåtriktat arbete i dagsläget).
- 3) Vem når vi inte? Personer med annat språk än svenska, vi misstänker underrapportering vad gäller upplevd diskriminering, vi når inte barn och ungdomar direkt...

³ Målgruppsanalysen gjordes ursprungligen i september 2023, här med uppdateringar.

⁴ De förbjudna diskrimineringsgrunderna enligt 8 § diskrimineringslagen är ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person. Enligt 7 § jämställdhetslagen är diskriminering på grund av kön, könsidentitet eller könsuttryck förbjudet.

Patient- och klientombudsman

- 1) Brukare och anhöriga som använder hälso- och sjukvård samt socialvård; yrkesverksamma och beslutsfattare (politiker och tjänstemän) genom att vara remissinstans och dialogpart/möjlighet sprida kunskap och påverka vad gäller strukturella frågor (görs genom verksamhetsberättelse, skrivelser, statistik, kunskapshöjande insatser och dialogtillfällen)
- 2) Personer som oftast inte upplevt/fått det de förväntat sig av sjukvård och socialvård; en signifikant andel personer med funktionsnedsättning; fler kvinnor än män kontaktar och är patient/klient (även fler kvinnor som kontaktar å någon annans vägnar); få yrkesverksamma som kontaktar. Få patienter inom primärvården kontaktar med tanke på totala mängd patienter som finns.
- 3) Ska fokus sättas på att fler barn (under 18 år) kontaktar? Hur ska vi få fler män att kontakta? Hur få de som inte vågar klaga att kontakta?

Konsumentrådgivning

- 1) Konsumenter och hyresgäster, i mindre utsträckning företag och hyresvärdar
- 2) Vuxna personer (uppskattningsvis fler medelålders och äldre)
- 3) Personer med annat språk än svenska, personer med bristfälliga kunskaper om systemet/sina rättigheter, unga personer generellt (troligen)

Tillsyn av upphandling

- 1) Parter i upphandlingar (företag, myndigheter, offentliga bolag, juridiska personer, kommuner, landskapet)
I viss mån allmänheten (gäller framför allt kunskap om att funktionen finns)